

# Orta Aziya we türkçülik: Pantürkizm we Türküstan

Category: Kitapcy,Taryhy makalalar

написано kitapcy | 23 января, 2025

Orta Aziya we türkçülik: Pantürkizm we Türküstan ORTA ASYA Ve TÜRKCÜLÜK – 4:

## ■ Pantürkizm Ve Türkistan

### ■ PANTÜRKİZM

Cengiz Han 1220'li yıllarda, “vatanımın bir parçası” diye, Orta Asya'yı Arap işgalinden kurtarmışsa; Uygur ülkesi olan Orta Asya ise, “kurtarıcım” diye, Cengiz Han'ı bağrına basmışsa (KURBAN 1995 : 96); işte bu olgu-günümüzden 800 yıl önce gerçekleşen cihanşümül Pantürkizm'in doğuşudur. XX. Yüzyıl Pantürkizm'in babası Yusuf Akçura (1876-1935) olmuşsa, XIII. Yüzyıl Pantürkizm'in babası Cengiz Han'dır. Orta Asya ise Pantürkizm'in yuvasıdır. Cengiz Han Orta Asya hayranı olduğu kadar, Uygur bilim ve bilgisine de düşkündür. Çünkü Moğolu ve Türkü bir araya getirebilen tek vatan Orta Asya olduğu kadar, Uygur bilim-bilgisidir (GROUSSET 1980 : 229). Cengiz Han'a göre, Vatan birliği ulus birliğinin teminatıdır. Cengiz Han'ı Cengiz Han yapan, Onun zamanına göre laiklik ilkesine bağlılığıdır. “Karşılaştığı her dine, her inanca hoşgörü ile bakmak, Cengiz Han döneminden kalma bir gelenek olduğu için, Türkler inançlarından dolayı insanları cezalandırmamışlardır. Cengiz Han'ın bu tutumunu Büyük Timur da yaşatacaktır. İşte bu az çok laik denilebilecek ortam Nakşibendi Hocalarının gittiği yerlerde kök salmasına, müsamahakar Türk hanlarının çevresinde toplanmasına yol açar. Seyitler ve Hocalar bu rahat ortamda, kendi çıkarları uğrunda Şeriatı istedikleri gibi kullanabildikleri için, asıl Türk halkı, Şeriatla “Binbir Dalı Var” diye alay da etmişlerdir” (KURBAN 1995 : 2). Laiklik ilkesi, Pantürkizmin olmazsa olmaz

koşuludur.

## ■ TÜRKİSTAN

Ne kadar cana yakın bu sözcük, çünkü bu sözcük benim vatanımın adıdır. Tarihimizin derinliklerinde, ulusumuzun gönlünde yatan ve yurdumuzun ta ezelden ta ebediyete kadar bizimki olduğunu kanıtlayan ve savunan bu kutsal sözcük, bizim için, atalarımızı andıran ölümsüz, şanlı yaşamı-gözleri yaşartan duygu dolu anlamlar içerir. Düşmanlarımız için bu sözcük korku-kin dolu kaygılar taşır. Türkistan denilen benim bu aziz ülkem, Asya'nın tam göbeğindedir. Yani tam anlamıyla Orta Asya'dır. Burada, Orta Asya'nın dört tarafının da denizden aynı uzaklıkta bulunduğunu ve dünyada denizden en uzak tek bölge olduğunu da söyleyebiliriz. Cengiz'in ve Timur'un, dünyanın ve tarihin en büyük fatihleri olabilmelerinin sırrı, Orta Asya'nın Karalar Çağı'ndaki bu coğrafî konumunun sağladığı olanaklarda saklıdır.

Uçsuz bucaksız Türkistan bozkırlarındaki ve dağlarındaki atlı insan, Türkistan'dan Avrupa-Asya karalar okyanusunun dört tarafına yayılan Cengiz ve Timur ordusunun güç kaynağı olur. Kuzey Buz Denizi'nden Hint Okyanusu'na kadar, Büyük Okyanus'tan Atlantik Okyanusu'na kadar uzanan kervan yolları Türkistan üzerinden geçer. Türkistan'da yoğrulan bu Kuzey, Güney, Doğu ve Batı'nın ticarî ve medenî değerleri, Türkistan insanların hem maddî hem manevî güç kaynağı olur. Fakat, Çağ değişir, müspet bilimler gelişir. At üstünde doğup-at üstünde büyümüş olan Moğolu ve Türkü coşturan atın hızı deniz kıyılarında kesilir. Avrupalılar gemi ve pusula ile okyanus ötesindeki bilinmeyen karalara gider. Karalar Çağı (Orta Çağ) kapanır, Deniz Çağı (Yeni Çağ) başlar. Deniz Çağı'nı günümüzün Uzay Çağı izler. Uzay Çağı ile beraber işgal devri de kapanacaktır. Karalar Çağı kapanınca, Türkistan da karalar okyanusundaki rolünü kaybetmeye başlar. Artık Türkün de karadaki fatihlik çağı yavaş yavaş kapanır. Dünyamız, denizci yeni fatihler tarafından işgal edilir.

Böylece bir zamanlar fatihlerin ana yurdu olan Türkistan,

doğuya yayılan Ruslar ile batıya yayılan Çinliler arasında paylaşılır. Batı Türkistan'da 1870'li yıllarda gerçekleşen Rus İstilâsı ile 1878 yılında Yakup Bey Devletini yıkan İkinci Çin İstilâsına kadar, Türkistan'ın bu iki bölgesi arasında siyasî sınır yoktur. Doğu Türkistan'daki Çin'e karşı bütün isyanlar, Batı Türkistan'daki hanlıklar tarafından desteklenir. Çin katliamından kaçan Doğu Türkistanlılar, zaman zaman Batı Türkistan'daki hanlıklara sığınır. Yakup Bey'in Batı Türkistan'dan gelerek, Doğu Türkistan'da bir devlet kurması (1865-1878), Türkistan tarihindeki millî dayanışmanın en canlı örneğidir. Bu yüzden Çinliler 110 yıl (1755-1865) süren ilk istilâ eylemlerinde başarılı olamamışlardır. Fakat, Rusların Batı Türkistan'ı hızlı bir şekilde işgale kalkması yani Türkistanlıların hem batıda hem doğuda iki dev düşmana karşı iki cephede savaşmak zorunda kalması, Türkistan'ın kaderini büsbütün değiştirir. Türkistan'ın paylaşılmasında Ruslar ile Çinliler dayanışma içine girer. Yakup Bey Devleti'ne karşı seferber edilen 90 000 Çin ordusunun yiyeceği Ruslar tarafından karşılanır (Sadri 1984:297).

Doğuda geçim derdiyle kıvranan kalabalık Çin, Batıda aç çöl insanı Araplar, işgalin gerektirdiği tüm olanaklardan yararlanıp, Orta Asya topraklarına saldırdığında, Türk ulusu tarihinin en zor dönemini yaşamak zorunda kalmıştı. Yıl 751, Karluklar tarafından desteklenen İslam kuvvetleriyle Çinliler arasında cereyan eden Büyük Talas Muharebesi sonucu Çinliler ağır yenilgiye uğramış, Tarım Ovasının Uygurlara geçmesini sağlayan ve Çin'in Orta Asya'dan çekilmesini intaç eden bu savaş sonrası Çinliler tam 1000 yıl Orta Asya'ya el uzatamamışlardır. Fakat 1755 yılından başlayarak Doğu Türkistan Çin işgaline duçar oldu (KAFESOĞLU 1968 : 725). Bu işgal günümüzde bile tüm şiddetiyle devam etmektedir.

Türk anayurdunun geçmişte "ORTA ASYA" veya "TÜRKİSTAN" olarak adlandırıldığına ve bu yurdun ezelî-ebedî sahibinin Türk ulusu olduğuna özgü, Orta Asya veya Türkistan adının fiilen kullanıldığı devirlerde yazılan şu anda elimizde ünlü 6 tane kitap vardır:

Kitap, Alaaddin Ata Melik Cüveyni'nin "Tarihî Cihangüşa" adlı

eseri 1259 yılında yazılmıştır.

Kitap, Reşidüddin Fazlullah'ın "Camiüt Tevarih" adlı eseri 1210 yılında yazılmıştır.

Kitap, Mirza Ulug Bek'in "Tört Ulus Tarihi" adlı eseri 1425 yılında yazılmıştır.

Kitap, Haydar Mirza Duglat'ın "Tarihî Reşidi" adlı eseri 1540 yılında yazılmıştır.

Kitap, V.V. Barthold'un "Moğol İstilasına Kadar Türkistan" adlı eseri 1900 yılında

Kitap, Zeki Velidi Togan'ın "Türkistan" adlı eseri 1947 yılında yazılmıştır (KURBAN 2007: 229).

Yukarıda adı geçen kitaplardan başka, Türkistan hakkında daha bilimsel, daha itibarlı yine başka kitap var olduğunu ben bilmiyorum. Bu kitaplarda Türk yurdu "ORTA ASYA" veya "TÜRKİSTAN" olarak geçer.

Orta Asya'yı hem Türkün, hem Moğol'un ortak vatanı yapan Moğol-Türk iş birliğidir. Moğol-Türk iş birliğini barındıran, Cengiz Han'ın hiçbir dine-hiçbir ideolojiye bağlı kalmayan olağanüstü aklıdır-ülküsüdür. Zaten bu iki ulus kardeştir. "Türk-Moğol halkları kardeş ve aynı yaşam biçimi ile geçinen halklar olduğu için, onların adet-gelenekleri de aynıdır. Onlar birbirine o kadar yakın ki, Moğolların ve Türklerin konuştuğu dilin %75 sözcüğü ortaktır" (GOBEYDULLİN 1989 : 92-93). Moğulu ve Türkü birbirine bağlayan asli etnik etken şu ki, Cengiz Han ile Timur'un kardeş olduğu gerçeğidir. Timur'un sekizinci göbekten atasıyla Cengiz'in dördüncü göbekten atası kardeştir (SAYRAMİ 1986: 82).

"Dünyayı titreten ulu önder" söz konusu olduğunda, Makedonyalı İskender Zülkarneyin (M.Ö. 356-323), Romalı Yuly Sezar (M.Ö. 101-44), Frakyalı Spartakus (Ölümü M.Ö. 71) gibi nice büyük zatlar akla geliyor. Bu zatlar aklıyla, gücüyle, ön görüşü ve olağanüstü savaş yeteneğiyle tarihten yerini almış müstesna şahsiyetlerdir. Evet insanlık tarihinde Cengiz Han (1155-1227), Büyük Timur (1336-1405), Napolyon Bonapart (1769-1821) ve Mustafa Kemal Atatürk de (1881-1938) bu şevketli sıralamadan yerini almışlardır.

İklil KURBAN.

(Devam Edecek) Taryhy makalalar